

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ
DEPARTAMENT PODRĘCZNIKÓW, PROGRAMÓW I INNOWACJI

Warszawa, 17 października 2019 r.

DPPI-WPPiP.053.7.2019.DP

Pani
Renata Sutor

Szanowna Pani,

odnosząc się do postulatu wprowadzenia do szkół podstawowych i ponadpodstawowych przedmiotu psychologia sformułowanego w pkt. 7 petycji w interesie publicznym w zakresie zmiany przepisów prawa, uprzejmie wyjaśniam jak poniżej.

Katalog przedmiotów realizowanych w szkołach na poszczególnych etapach edukacyjnych ustala Minister Edukacji Narodowej w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej.

Obowiązujące podstawy programowe są uregulowane w:

- 1) rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej¹,
- 2) rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia²,
- 3) rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia,

¹ Dz. U. poz. 356

² Dz. U. poz. 467; w klasach II-III lo i II-IV technikum stosuje się dotychczasową podstawę programową określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół – Dz. U. poz. 977, z późn. zm.

kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej³.

Uprzejmie informuję, że podstawy programowe dla szkoły podstawowej i szkół ponadpodstawowych wskazują cele kształcenia i treści nauczania dotyczące zarówno zachowania w stosunku do rówieśników i rodziców, jak i zachowania w życiu małżeńskim i rodzinnym, również w stosunku do własnych dzieci.

Powyższe treści nauczania są sformułowane odpowiednio do wieku, możliwości oraz potrzeb poznawczych uczniów na poszczególnych etapach edukacyjnych.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej kładzie nacisk na kształtowanie oraz wzmacnianie kompetencji społecznych i obywatelskich uczniów, jak również wprowadzanie ich w świat wartości, jak np. ofiarność, współpraca, solidarność, altruizm, budowanie relacji społecznych.

Cele kształcenia ogólnego akcentują ponadto wzmacnianie u uczniów poczucia tożsamości indywidualnej, formowanie poczucia godności własnej osoby i szacunku dla godności innych, jak też kształtowanie postawy otwartej wobec świata i ludzi.

Począwszy od edukacji przedszkolnej, dzieci uczą się rozpoznawania i nazywania podstawowych emocji, radzenia sobie z ich przeżywaniem, szanowania emocji innych osób, przeżywania emocji w sposób umożliwiający im adaptację w nowym otoczeniu, szacunku dla innych, nawiązywania relacji rówieśniczych, rozumienia przynależności do grupy, stosowania zwrotów grzecznościowych, przyjmowania konsekwencji swojego zachowania i oceniania go w kontekście norm grupowych, współdziałania, rozpoznawania wartości związanych z umiejętnościami i zachowaniami społecznymi, respektowania praw i obowiązków zarówno swoich, jak i innych osób, zwracania uwagi na indywidualne potrzeby, obdarzania uwagą inne dzieci i osoby dorosłe.

Podstawa programowa dla I etapu edukacyjnego (klasy I-III szkoły podstawowej) wskazuje potrzebę wzmacniania odczuwania i budowania więzi uczuciowej z rodziną, kształtowania świadomości wartości uznanych przez środowisko domowe i szkolne.

Treści nauczania obszaru *Edukacja społeczna* kładą nacisk na budowanie poczucia identyfikacji z rodziną, klasą, drużyną sportową oraz szacunku dla norm i reguł postępowania w tych grupach.

³ Dz. U. poz. 1679

Rozwijanie kompetencji społecznych i obywatelskich w szkole podstawowej oparte jest głównie na realizacji treści nauczania przedmiotów takich, jak język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, wychowanie fizyczne, wychowanie do życia w rodzinie oraz plastyka i muzyka (podkreślić należy, iż za proces wychowania uczniów są odpowiedzialni wszyscy nauczyciele w szkole, bez względu na przedmiot, którego nauczają).

Np. cele i treści nauczania wiedzy o społeczeństwie kładą nacisk m.in. na rozwijanie umiejętności obserwacji otaczającej rzeczywistości społecznej, rozpoznawania i rozwiązywania prostych problemów w życiu społecznym, identyfikowania siebie jako członka poszczególnych grup i wspólnot społecznych. Treści działu *Rodzina* wskazują rodzinę jako grupę społeczną, rolę rodziców i osób starszych w rodzinie, wartości ważne dla rodziny, wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci, prawa i obowiązki dzieci w rodzinie, funkcjonowanie gospodarstwa domowego.

Uczniowie, realizując treści działów *Prawa człowieka* oraz *Nieletni wobec prawa*, dowiadują się, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka, omawiają zachowania związane z przemocą fizyczną, psychiczną oraz werbalną, uzyskują informację o osobach i instytucjach, które należy powiadomić o sytuacjach przemocy, analizują korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów internetu oraz przejawy przemocy w cyberprzestrzeni i sposoby reagowania.

Język obcy nowożytny przewiduje wymagania dotyczące posługiwania się podstawowym zasobem środków językowych z zakresu życia prywatnego (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, spędzanie czasu wolnego, święta i uroczystości, konflikty i problemy).

Na lekcjach plastyki uczniowie projektują np. nakrycie stołu na uroczystość rodzinną, zaś lekcje historii kładą nacisk na elementy historii rodzinnej (*uczeń zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich*).

Przedmiot wychowanie do życia w rodzinie m.in. ukazuje wartość rodziny w życiu osobistym człowieka, wnoszenie pozytywnego wkładu w życie swojej rodziny. Dział *Rodzina* definiuje treści nauczania dotyczące m.in. dojrzałości do małżeństwa i założenia rodziny, czynników warunkujących trwałość i powodzenie relacji małżeńskiej i rodzinnej, miejsca dziecka w rodzinie, budowania prawidłowych relacji rodzinnych, okazywania szacunku rodzeństwu, rodzicom i dziadkom, odpowiedzialności wszystkich członków za atmosferę panującą w rodzinie, zasad *savoir vivre*'u zarówno wobec gości, jak i najbliższych

członków rodziny.

Dział *Człowiek wobec innych ludzi* zawarty w podstawie programowej przedmiotu etyka akcentuje m.in. treści dotyczące szacunku, wyrozumiałości, miłości, wielokulturowości i wartości. Uczniowie dowiadują się, czym jest szacunek, przyjaźń, życzliwość, altruizm, troska, bezinteresowność, wolontariat, koleżeństwo, wdzięczność, współczucie, empatia, zaufanie, nietykalność osobista, tolerancja, dobro wspólne.

Preambuła podstawy programowej dla szkół ponadpodstawowych stanowi, że w procesie kształcenia ogólnego obowiązkiem szkoły jest kształtowanie u uczniów postaw sprzyjających ich dalszemu rozwojowi indywidualnemu i społecznemu, takich jak: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, kultura osobista.

Wskazuje ponadto, że do zadań szkoły należy wychowanie młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka.

Treści nauczania z zakresu edukacji społecznej i obywatelskiej uwzględnia w szczególności podstawa programowa przedmiotów: język polski, filozofia, historia, wiedza o społeczeństwie, etyka, wychowanie do życia w rodzinie, wychowanie fizyczne.

Tematyka rodzinna ujęta w podstawie programowej wiedzy o społeczeństwie wskazuje m.in. następujące treści nauczania: współczesne typy rodziny, problemy związane z realizacją różnych funkcji rodziny, prawo rodzinne oraz instytucje prawne prawa rodzinnego (małżeństwo, wspólnota majątkowa, prawa i obowiązki rodziców oraz dziecka, w tym dziecka pełnoletniego, obowiązek alimentacyjny, intercyza, rozwód, separacja, pokrewieństwo i powinowactwo, przysposobienie), działania państwa w sferze polityki prorodzinnej.

Cele kształcenia przedmiotu wychowanie do życia w rodzinie obejmują m.in. pogłębianie wiedzy związanej z funkcjami rodziny, miłością, przyjaźnią, pełnieniem ról małżeńskich i rodzicielskich, seksualnością człowieka i prokreacją, umiejętność podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej, małżeństwa i rodziny, kształtowanie postaw prospołecznych i prorodzinnych.

Treści nauczania bezpośrednio odnoszące się do rodziny zostały odpowiednio szeroko ujęte w dziale *Rodzina* (np. małżeństwo, rodzina, macierzyństwo, rodzicielstwo, fundamenty, na których powinno opierać się dobre małżeństwo, funkcje rodziny, wierność, zaufanie i dialog w rodzinie, relacje osobowe, miejsce dziecka w rodzinie, źródła konfliktów i sposoby ich rozwiązywania konfliktów,

prawodawstwo dotyczące rodziny, prawa i obowiązki małżonków i rodziców, prawa dziecka oraz obowiązki państwa wobec rodziny.

Przedstawiając powyższe, chcę podkreślić, że zakres celów kształcenia i treści nauczania z zakresu edukacji społecznej, obywatelskiej i rodzinnej w pełni pozwala na przygotowanie młodego pokolenia do właściwych zachowań w rodzinie i dobrego postępowania z dzieckiem.

Ministerstwo Edukacji Narodowej nie uznaje więc za zasadne wprowadzenie do szkół przedmiotu psychologia.

Informuję ponadto, że zgodnie z art. 26 ustawy - Prawo oświatowe szkoły oraz placówki realizują program wychowawczo-profilaktyczny obejmujący:

- 1) treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów,
- 2) treści i działania o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców.

Program wychowawczo-profilaktyczny opracowuje się na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożeń związanych z używaniem substancji psychotropowych, środków zastępczych oraz nowych substancji psychoaktywnych. Diagnozę przeprowadza dyrektor szkoły lub placówki albo upoważniony przez niego pracownik szkoły lub placówki.

Analiza czynników chroniących i czynników ryzyka stanowi podstawę do podejmowania w ramach programu działań z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej lub wskazującej skierowanych do uczniów lub wychowanków i ich rodziców, a także do nauczycieli.

Program wychowawczo-profilaktyczny uchwała rada rodziców w porozumieniu z radą pedagogiczną.

Istotną formą wsparcia dla uczniów i rodziców jest poradnictwo. Kadra poradnictwa to specjaliści przygotowani do realizacji określonych w aktach prawnych⁴ zadań związanych z działalnością diagnostyczną, terapeutyczną, profilaktyczną i doradczą poradni. Są to w szczególności psychologdy,

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz. U. poz. 1601).

pedagodzy, logopedzi, doradcy zawodowi, jak również rehabilitanci ruchowi (fizjoterapeuci) oraz lekarze różnych specjalności.

Zgodnie z przepisami § 2 rozporządzenia w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych⁵, do zadań publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych należy:

- 1) diagnozowanie dzieci i młodzieży;
- 2) udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 3) realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych;
- 4) organizowanie i prowadzenie wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Pomoc dzieciom i młodzieży a także rodzicom i nauczycielom w sposób bezpośredni świadczona jest przez poradnie poprzez prowadzenie warsztatów, zajęć terapeutycznych, ćwiczeń, wykładów, udzielanie porad itp.

Z poważaniem

Alina Teresa Sarnecka
Dyrektor
Departament Podręczników, Programów i
Innowacji
/ – podpisany cyfrowo/

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 199, z późn. zm.).